

Associació d'Estudiants Progressistes

Opinió

Universitat: la democràcia assetjada

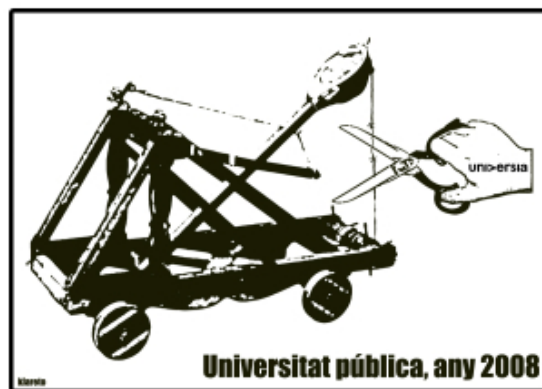
Publicat el dijous 29 de gener de 2009

Resum:

Actualment la universitat viu una situació d'excepció. Convulsada a tots els nivells per una conjuntura de canvi històrica que podria ésser definitiva per a caracteritzar-la com a pilar innegociable de l'Estat social o com el camp de proves i l'abastador per excel·lència del món empresarial.

Article publicat a l'Avant de gener de 2009

Actualment la universitat viu una situació d'excepció. Convulsada a tots els nivells per una conjuntura de canvi històrica que podria ésser definitiva per a caracteritzar-la com a pilar innegociable de l'Estat social o com el camp de proves i l'abastador per excel·lència del món empresarial. Essent el punt d'atenció i la diana de molts dels opinadors mediàtics d'anomenada. Vivint processos de reforma en múltiples dimensions. Patint canvis en la legislació, des de l'aprovació de la LOU conservadora del PP fins al maquillatge aplicat pel PSOE en la nova LOMLOU, i esperant l'adequació a aquesta de la llei catalana. Experimentant unes directrius d'aprovació precipitada d'uns nous plans d'estudi presumptament adaptats a un paradigma inexistent. Essent dirigida des d'administracions públiques que no consoliden el seu espai dins de les pròpies instàncies de govern. Vivint una situació d'assetjament per part dels capitals privats, desitjosos que aquesta reforma pugui ser-los beneficiosa...

La universitat avui es troba acorralada. La seva caracterització com aquell espai diàfan, participatiu i d'amplitud democràtica és una imatge d'un passat llunyà que potser mai no va existir del tot. La seva sobirania ha caigut en un profund descrèdit, i en el millor dels casos els seus òrgans de decisió i de govern representatiu es troben paralizats o desproveïts de la majoria de les seves antigues atribucions, incapaços de donar una resposta coherent i consensuada que cada dia resulta més necessària. Els culpables en són molts: uns equips de govern que han adoptat formes de gestió autocràtica i tecnòcrata sense respectar l'essència democràtica i col·legiada de la institució universitària, contínues esllavissades polítiques en funció del govern de torn que proven de fer-la més útil per als seus interessos i ambicions, o la indesitjable i opaca influència creixent de les empreses per mitjà del nou poder executiu dels Consells Socials en són només alguns. I la llista és llarga.

A hores d'ara, el futur immediat que s'ofereix per a la universitat pública catalana i espanyola ve dibuixat per dos aspectes estructurals que seran determinants per a garantir que aquesta continuï existint tal com la coneixem avui, a saber: el finançament i la capacitat de gestió democràtica. En totes les problemàtiques que s'expressen i s'estudien a l'entorn de qüestions aparentment conjunturals, hi ha uns mateixos elements en comú: tant en la nefasta línia de reforma dels plans d'estudi a cost zero com en les polítiques de préstecs bancaris per a suplir les beques del govern de Zapatero, per citar només dos exemples, allò que és l'inexcusable punt de partida és el finançament públic de què pugui disposar la universitat, condició sine qua non per a dissenyar el sistema universitari. I alhora, la situació de desemparament econòmic cada cop més generalitzada de les universitats posa en una tensió límit la capacitat de la governança (sic) democràtica i sense pressions externes d'aquestes, ja que la ingènua temptació de mantenir o ampliar l'activitat a partir de suculents contractes amb empreses sovint és més una necessitat que una mera opció.

Tot plegat resulta que no és més que l'enèsima ocasió en què es posa a prova l'imperatiu constitucional de la cèlebre autonomia universitària. En una època de malcarada hegemonia neoliberal en el discurs i en les definicions a l'ús, el concepte d'autonomia oscil·la lentament cap a una perillosa sinonímia amb els ítems burgesos de flexibilitat i desregularització, tant homenatjats en els múltiples acords d'una Organització Mundial del Comerç obstinada a liquidar tot allò que no pugui traduir-se en beneficis: ras i curt, els serveis públics. Així doncs, la magnitud de la batalla és molt més significativa que una simple qüestió d'opinions confrontades. Ens hi estem jugant un futur que en el pitjor dels casos vindrà marcat per una educació superior devaluada, regida per imperatius mercantils i criteris de rendibilitat econòmica, i basada en una segmentació classista de l'alumnat.

Les mobilitzacions d'envergadura que ha protagonitzat el moviment estudiantil en els darrers mesos són una expressió d'aquesta situació d'asfíxia que es viu als campus universitaris, enmig d'una conjuntura que implica transformacions en profunditat i que s'ha demostrat com a transcendental per a la continuïtat del sistema universitari tal com el coneixem avui. Al marge de l'existència de les ocupacions d'espais com a mètode legítim de lluita de què es dota l'alumnat, la tristament reiterada burla als òrgans de govern i molt especialment als Claustres ha distorsionat els canals que la universitat té o hauria de tenir previstos per a vehicular i gestionar els interessos contraposats o emergents de la seva comunitat, i ha situat per força el moviment contestatari dels i les estudiants en una disjuntiva que només tenia sortida en la superació de l'ordre pseudodemocràtic vigent. L'adhesió a centenars d'estudiants que s'han incorporat al gruix de les protestes ve fonamentalment motivada per una sensació generalitzada de desgovern i manca de teixit democràtic i participatiu, que les anul·la com a subjectes potencialment capaces de decidir sobre el seu futur.

Val a dir que, en la seva expressió més plena, el moviment estudiantil és intrínsecament paradoxal. D'una banda, representa sovint un paper d'avantguarda organitzada dels sectors progressistes de la societat, avançant-se en organització i mobilització als agents socials de tot tipus; de l'altra, molt fàcilment cau en una línia progressivament inercial que no va acompanyada de la conseqüent evolució en el camp del discurs polític o de l'anàlisi tàctica necessària. Seria matèria d'un altre article considerar les causes d'aquesta contradicció patològica, d'altra banda no exclusivament motivada per causes internes del moviment, però cal que retinguem la constatació que malgrat les deficiències en la seva projecció política les ocupacions han condicionat un escenari sense precedents en els darrers anys ? lluny queden les nostàlgiques lluites dels anys vuitanta- que pot ser i ha de ser útil a la causa de defensa de la universitat com a servei públic i d'accés universal.

Primerament, és necessari iniciar una reflexió conjunta i transversal entre els sectors progressistes de la universitat per a trencar amb l'immobilisme i l'estancament actuals. La majoria de reaccions gairebé improvisades a la situació actual, materialitzades en preses de posició públiques i en manifestos, no poden pal·liar l'enorme buit deixat per les antigues masses activistes que avui conformen l'esbromadora majoria de les plantilles de personal docent i investigador de totes les facultats. La possibilitat d'incidir de forma determinant en aquests processos de reforma va íntimament lligada a la reconstrucció i recuperació de les organitzacions i els mecanismes de pressió que en totes les èpoques han caracteritzat la lluita pel progrés en l'educació superior: els sindicats de classe i els òrgans democràtics de base. Sense aquests dos elements el potencial negociador d'una hipotètica massa crítica restaria inútil.

En segon lloc, cal construir un espai de trobada, això és, una proposta programàtica àmplia, que esdevingui catalitzador de tot el malestar existent a tots els nivells, i sigui capaç d'aglutinar en una sola interlocució les inquietuds i les propostes d'estudiants, professorat i personal de serveis davant l'escenari immediat que se'ns planteja: el procés de reforma i tramitació parlamentària de la nova Llei d'Universitats de Catalunya i el debat entorn als pressupostos destinats a l'educació superior,

que si no ve determinat per aquesta caldrà fer emergir a la llum pública. La recepta no és nova: finançament, beques, autonomia i democràcia universitàries.

Els i les estudiants podem i hem de tenir un paper protagonista en aquesta reconstrucció de l'espai progressista a la universitat, aportant la força ideològica de fons i fent possible l'articulació d'un discurs i unes eines incloents i combatives, que sumin a partir de la proposta i no de la simple reacció defensiva. Només amb la reivindicació del caràcter irrenunciable de servei públic de la universitat podrem garantir l'accés al coneixement superior de les generacions futures de treballadors i treballadores.

Albert Claret